VANTAA
Satomäenkuja
arkeologinen tarkkuusinventointi kaavamuutosalueella muinaisjäännösalueiden Satomäki, Sandåker ja Haxböle reunamilla 2023

Juuso Koskinen

MIKROLIITTI Oy
PIENI TEHOKAS TERÄVÄ
ARKEOLOGISET TUTKIMUKSET
TAIDOLLA VUODESTA 1988

Tilaaja: Maanomistajat

Sisältö

Perustiedot **2**
Kartat **3**
Inventointi **5**
Tutkimusalueen maasto ja maastotyö **5**
Tulos **7**
Lähteet **7**
Kuvat **8**
Aiemmat tutkimukset ja muinaisjäännösten aluerajaukset **12**
Kivikautinen asuinpaikka Satomäki (92010052) 12
Kivikautinen asuinpaikka Sandåker (92010010) 15
Suuren Rantatien osa Haxböle (1000010734) 16

Kansikuva: Kuokuoppia muinaisjäännösalueen Sandåker reunalla, kuvattu tutkimusalueen eteläisemmän kiinteistön koillisnurkalta lounaaseen.

Perustiedot

Tutk.lupa: MV/00149/2023

Alue: Vantaa, Satomaki, kiinteistöt 92-402-1-141, -148 ja -152 länsipuolisine liepeineen, Satomäenkujan ympäristössä, osin muinaisjäännösalueilla Satomäki (mj-tunnus 92010052), Sandåker (92010010) ja Haxböle (Hakkila), Haxböle-Suuri Rantatie (1000010734).

Tarkoitus: Selvittää, onko tutkimusalueen kohdalla kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita suojeltavaksi katsottavia arkeologisia jäännöksiä.

Maastotyö: 8.5. 2023

Tilaaja: Maanomistajat

Tutkimukset: Tutkimukseen liittyvillä muinaisjäännösalueilla lukuisia aiempia tutkimuksia. Tutkimusalueeseen olennaisesti liittyvät: Hirviluoto tarkastus 1976, Heikkurinen-Montell inventointi 1985, Vanhatalo koekaivaus 1998, Lesell inventointi 2000, Pesonen inventointi 2018.

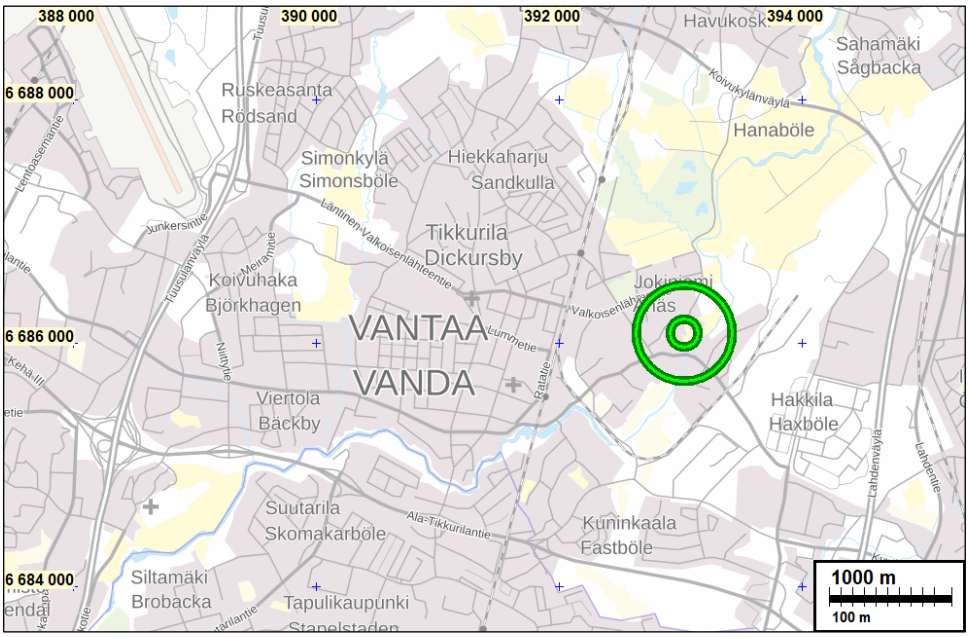
Tekijä: Juuso Koskinen

Löydöt: Ei löytöjä

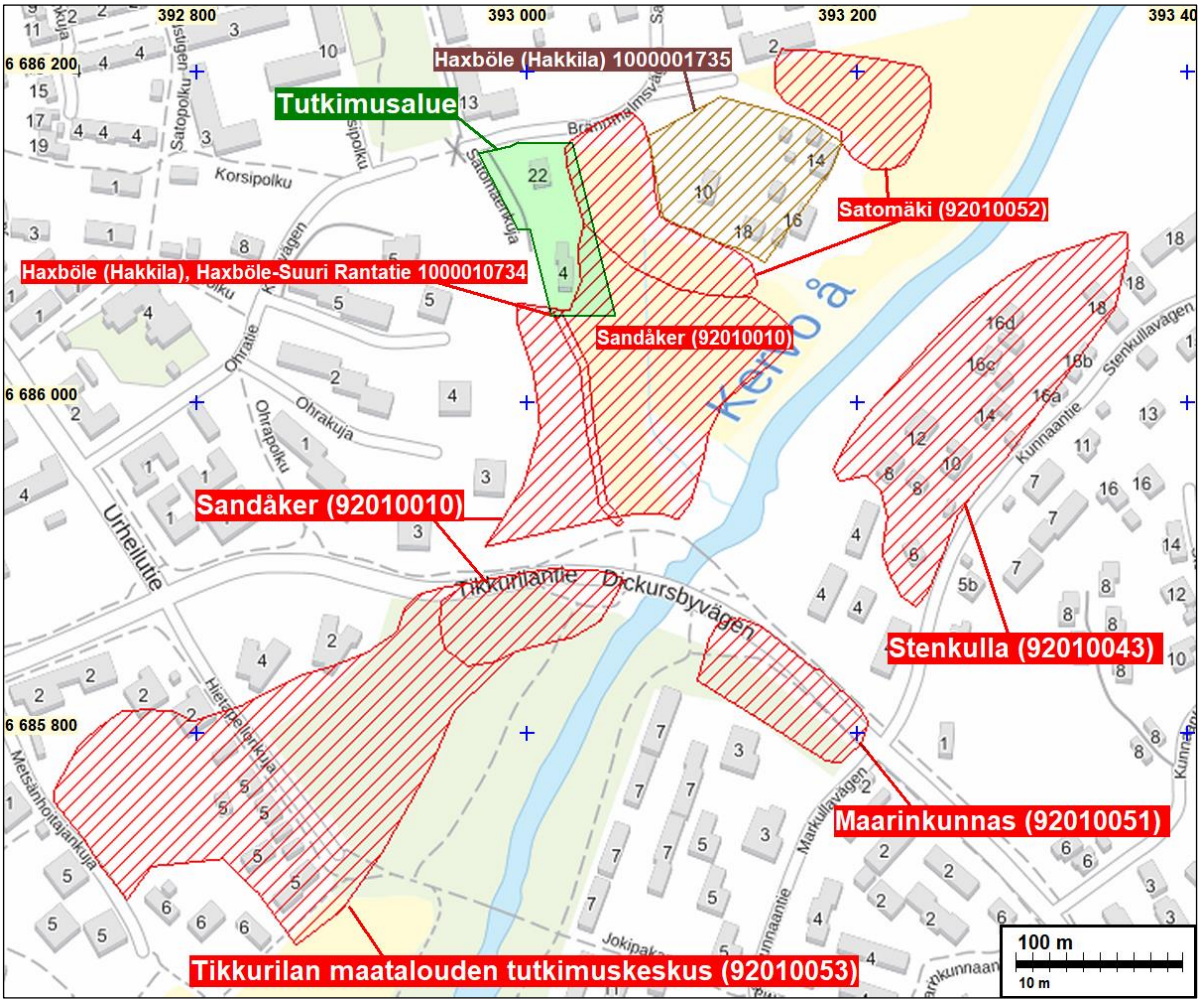
Tulos: Tutkimusalueella ei ole kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita suojeltavaksi katsottavia arkeologisia jäännöksiä.

Muita tietoja: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN ja N2000 järjestelmissä. Mittaukset on tehty VRS-DGPS-laitteella. Kartat ja ilmakuvat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 5/2022, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 5/2022. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia, ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n palvelimella. Kuvaaja: J. Koskinen.

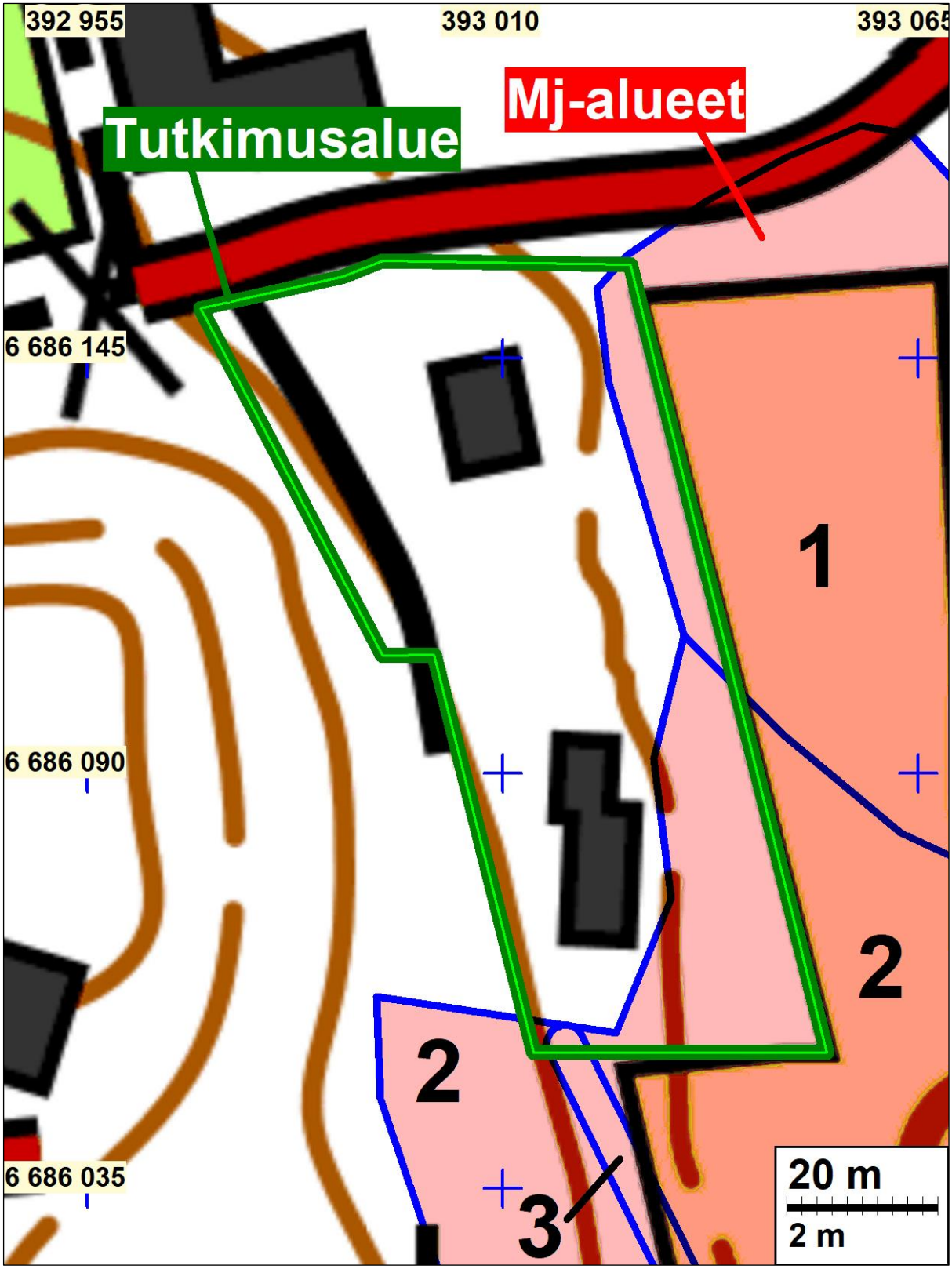
Kartat

Tutkimusalueen sijainti

Jokiniemen muinaisjäännösalueet punaisella. Muinaisjäännösalueilla on kivikautisia asuinpaikkoja, lukuun ottamatta aluetta Haxböle (Hakkila), Haxböle-Suuri Rantatie (1000010734), joka katsottu historiallisen ajan tien jäännökseksi. Ruskealla merkittynä muu kulttuuriperintökohde Haxböle (Hakkila) 1000001735, joka on historiallisen ajan kylänpaikka.

Tarkkuusinventoinnin tutkimusalue ja tutkimuksen kohteena olleet muinaisjäännösalueet. 1.Kivikautinen asuinpaikka Satomäki (92010052), 2. kivikautinen asuinpaikka Sandåker (92010010), ja 3. historiallisen ajan tienpohja, Haxböle (Hakkila), Haxböle-Suuri Rantatie (1000010734).

Inventointi

Vantaan Satomäenkujan ympäristössä on meneillään asemakaavan muutos 002501. Museovirasto, Vantaan kaupunginmuseo, asemakaavoituksen arkkitehti ja maanomistajat pitivät hankkeesta Muinaismuistolain 13§ mukaisen viranomaisneuvottelun 16.3.2023, jonka päätöksenä oli, että muinaismuistoalueen rajaus tulee varmistaa kaivamalla koeoja tai koekuoppia, ja että kaivaustulosten perusteella määritetään jatkotoimenpiteet.

Noin 100 x 40 m laajuinen kaavamuutosalue, eli tutkimusalue sijaitsee kahdella yksityisomistuksessa olevalla kiinteistöllä, osoitteissa Satomäentie 22 sekä Satomäenkuja 4, 01370 Vantaa (kiinteistöt 092-402-0001-0148, 092-402-0001-0141 sekä 092-402-0001-0152). Noin 4700 m² laajuisesta kaavamuutosalueesta on muinaisjäännösaluetta n. 1100 m².

Tutkimusalue sijaitsee Vantaan Jokiniemessä, alueella, jolta tunnetaan useita kivikautisia asuinpaikkoja, jotka ovat kaivauslöytöjen ja -havaintojen perusteella laajoiksi todettuja. Asuinpaikkojen, eli kiinteiden muinaisjäännösten, rajauksiin kuuluu myös melko laajoja osia, joilta saatavilla olevien tutkimusraporttien tietojen perusteella ei ole saatu löytöjä tai kulttuurikerroshavaintoja. Moniin aluerajauksiin sisältyy myös esimerkiksi kokonaan rakennettuja alueita.

Tutkimusalue sijaitsee Sandåkerin kivikautisen asuinpaikan ja Haxböle (Hakkila), Haxböle-Suuri Rantatie -historiallisen ajan tienpohjan, kiinteiden muinaisjäännösten aluerajausten pohjoisreunalla ja Satomäen kivikautisen asuinpaikan rajauksen läntisemmän rajauksen länsireunamilla. Tutkimusalueen kohdalla ei ole tiettävästi tehty aiempia arkeologisia tutkimuksia, inventointeja lukuun ottamatta. Tutkimusalueella maata ei siis ole aiemmin kaivettu, sen selvittämiseksi onko sillä maanpeittämiä kiinteitä muinaisjäännöksiä vai ei.

Aiempien tutkimusraporttien perusteella on epäselvää, miksi Satomäen läntisempi, eli tutkimusalueelle ulottuva, aluerajaus on laadittu. Haxböle (Hakkila), Haxböle-Suuri Rantatie, vaikuttaa olevan muinaisjäännöksenä virheellisesti paikannettu ja/tai tunnistettu. Tarkemmin luvussa Aiemmat tutkimukset ja muinaisjäännösten aluerajaukset.

Tutkimusalueen maasto ja maastotyö

Suurimmalta osaltaan tutkimusalue sijaitsee melko jyrkästi itään laskevassa rinteessä, joka on kokonaan rakennettua. Aivan itäreunalla, talojen pihojen reunamilla on 8–15 m leveydeltä tasaisempaa maata, joille kivikautisiin asuinpaikkoihin liittyvät muinaisjäännösalueet on rajattu. Niiden kohta sijaitsee noin 22 m mpy korkeudella, ja rakennettuna oleva rinne nousee tutkimusalueella noin 25 m mpy korkeuteen. Muinaisjäännösalueen korkeudella muinaisen Itämeren ranta on sijainnut noin 3500 eKr, eli noin tyypillisen kampakeramiikan lopun ja myöhäiskampakeramiikan alun tienoilla.

Muinaisjäännösalueiden kohdat tutkittiin maastossa kaivamalla lapiolla noin 40 x 40 laajuisia koekuoppia kohdille, joille se oli istutusten ja maajohtojen säilyttämisen kannalta mahdollista. Koekuoppia saatiin kaivettua tutkitulle alueelle tarpeeksi kattavasti, sen toteamiseksi, ettei kohdalla ollut merkkejä kiinteistä muinaisjäännöksistä. Tutkimusalueen ulkopuolella, itä- ja eteläreunalla, oli peltoa, joka oli tutkimuksen aikaan sängellä, ja pintahavaintomahdollisuudet olivat siinä kohtuulliset. Pellon pinta tutkimusalueen rajan tuntumasta katsottiin läpi, eikä sillä näkynyt löytöjä tai muita muinaisjäännöksiin viittaavia merkkejä.

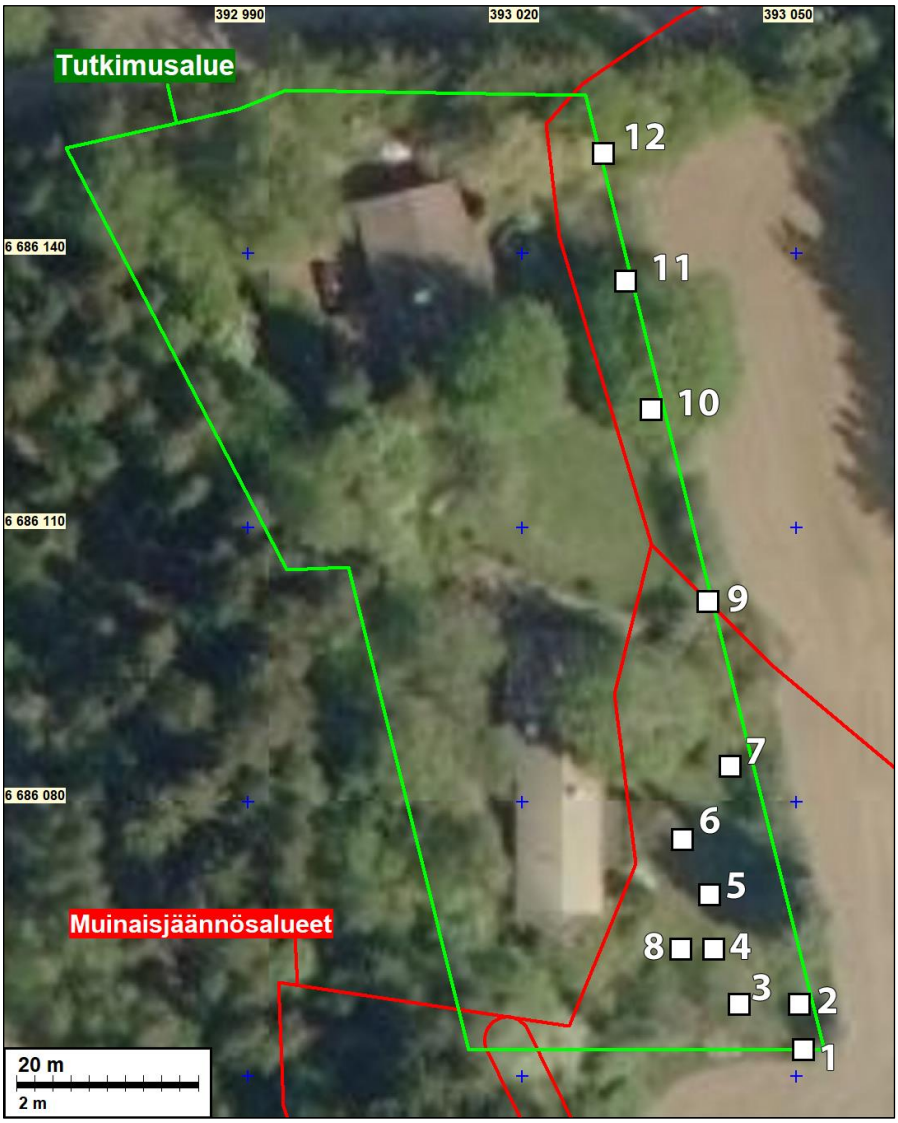
Alueelle kaivetuissa koekuopissa oli kaikissa pohjamaana puhdas savi, jonka päällä oli 35–75 cm paksu entinen peltomulta, eli nykyinen pihanurmimulta. Koekuoppien pohjalla ollutta savea kaivettiin 10–20 cm verran, että voitiin varmistua, ettei kohdalla ole löytö- ja/tai kulttuurikerrosta tai

rakenteita. Savimaassa löydöt eivät painu kovin syvään, joten tällä syvyydellä niitä olisi tullut vastaan, jos niitä koekuoppien kohdalla olisi ollut.

Rakennusta ympäröivän penkereen juuren vieren kaivetussa koekuopassa 8, multakerrokset jatkuivat 75 cm syvyyteen, eli selvästi sen tason alle, josta ehjä savimaa ympäröivissä kuopissa alkoi, johtuen mahdollisesti talon rakentamisen aikaisista kaiveluista. Myös koekuopassa 9 multakerros jatkui selvästi muita koekuoppia syvemmälle, mahdollisesti kiinteistön rajalla olleesta peltoojasta tai vastaavasta muokkauksesta johtuen.

Mistään koekuopasta ei tullut esille löytöjä tai muita merkkejä muinaisjäännöksistä tai muihin suojeltavaksi katsottavista arkeologisista jäännöksistä.

Tutkimusalueen kohta, johon historiallisen ajan tien pohjan muinaisjäännösalue rajautuu, käytiin katsomassa maastossa, ja se todettiin tutkimusalueen puolella kokonaan rakennetuksi. Tiehen liittyvää muinaisjäännösaluetta käytiin katsomassa myös noin 50 m verran etelään tutkimusalueen rajalta. Kohdassa oli peltoa ja metsää, ilman mitään muinaisjäännösalueen linjaa noudattavaa, tieltä vaikuttavaa maastonmuotoa. Penger, jonka on aikaisemmissa tutkimuksissa katsottu olevan todennäköisesti vanhaan tiehen liittyviä, sijoittuu pääosin muinaisjäännösrajauksen länsireunan ulkopuolelle, ainakin pohjoispuoliskollaan.

Tarkkuusinventoinnissa kaivettujen koekuoppien kohdat valkoisilla neliöillä.

Koekuoppaluettelo

KK	N	E	Kerrokset ja havainnot
1	6686052,7	393050,6	0-35 cm multa, 35-45 savi.
2	6686058,5	393050,2	0-35 cm multa, 35-50 savi.
3	6686057,6	393043,6	0-40 cm multa, 40-55 savi.
4	6686063,8	393040,8	0-40 cm multa, 40-55 savi.
5	6686070,4	393040,4	0-45 cm multa, 45-55 savi.
6	6686076,0	393037,4	0-40 cm multa, 40-55 savi.
7	6686083,6	393042,6	0-35 cm multa, 35-55 savi.
8	6686064,3	393037,2	0-75 cm multa. Multa jatkuu selvästi luontaisen maanpinnan tasaa syvemmälle, eli myös mahdollisen muinaisjäännöskerroksen tasaa syvemmälle, johtuen mahdollisesti kiinteistöllä olevan talon rakennuskaivuista.
9	6686102,3	393040,2	0-55 cm multa, 55-65 savi. Multa selvästi luontaisen maanpinnan tasoa syvemmällä. Kaivelu liittynee mahdollisesti paikalla kulkeneeseen pellon ojaan.
10	6686122,9	393034,0	0-60 cm multa, 60-70 cm savi. Multakerros selvästi muita kuoppia paksumpi, todennäköisesti samasta syystä kuin koekuopassa 9.
11	6686136,8	393031,2	0-50 cm multa, 50-60 cm savi.
12	6686151,0	393028,8	0-55 multa, jonka alin noin 10 cm hiedansekainen, 55-65 cm savi.

Tulos

Tutkimusalueella ei ole kiinteitä muinaisjäännöksiä, eikä muita suojeltavaksi katsottavia arkeologisia jäännöksiä.

Haxböle (Hakkila), Haxböle-Suuri Rantatie (mj-tunnus 1000010734) on kiinteä muinaisjäännös, jolle ei ole perusteita, ja se voidaan poistaa muinaisjäännösrekisteristä.

Satomäen (92010052) ja Sandåkerin (92010010) muinaisjäännösalueiden rajausta olisi perusteltua tarkentaa vastaamaan paremmin sijainteja, joista on saatu varmoja havaintoja kiinteistä muinaisjäännöksistä ja sijainteja, joilta on saatu kiinteisiin muinaisjäännöksiin viittaavia pintalöytöjä, joiden kohtaa ei vielä ole koekuopin tarkistettu.

Laajemmin luku Aiemmat tutkimukset ja muinaisjäännösten aluerajaukset.

17.5.2023

Juuso Koskinen, Mikroliitti Oy.

Lähteet

Alanen, T. & Kepsu, S. 1989: Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. SKS.

Brotherus, S. 1708. Geometrisk Carta och Afritning uppå Skomackarböle by i Borgo Herad och Helsing Sochn.

Fast, J. 2014–2015. Vantaa Sandåker Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 28.7 - 7.7.2014 ja 22.6–19.7. 2015.

Fast, J. 1990, 1991, 1992, 1993 ja 1994. Vantaa Jokiniemi Sandliden - Kivikautisen asuinpaikan kaivaus.

Heikkurinen-Montell, T. 1985. Maakaasuputken kesän 1985 kenttätyöt - Kunnat: Vantaa, Tampere, Ylöjärvi, Kerava, Janakkala, Kalvola, Valkeakoski (ent. Sääksmäki), Pöytyä.

Helsingin pitäjänkartta, 1840-luku. Maanmittauslaitos.

Kansallismuseon löytöluettelot. Päänumerot 19397, 20130, 20229 ja 23034.

Katiskoski, K. 1986. Vantaa Jokiniemi Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus.

Koivisto, A. & Väisänen, R. 2015. Vantaan Jokiniemen Sandåkerin arkeologinen tutkimus 24.8.–28.8.2015. Vantaan kaupunginmuseo.

Lehtosalo, V. 1962. Helsingin pitäjän kiinteät muinaisjäännökset - Inventointiluettelo.

Lesell, K. 2000. Vantaan kaupungin kiinteiden esihistoriallisten muinaisjäännösten inventointi. Museovirasto.

Peruskartat, 2043 04, 1958, 1961, 1962, 1967, 1978 ja 1991. Maanmittauslaitos.

Pesonen, P. 2018. Vantaan arkeologinen inventointi. Vantaan kaupunki.

Senaatin kartta. Rivi VII, lehti 430, 1870-1871. Maanmittauslaitos.

Soisalo, J. 2021. Vantaa Jokiniemi – Suunnitellun pääviemärin linjausten arkeologinen tarkkuusinventointi Maarinkunnaan ja Satomäen alueella. Mikroliitti Oy.

Suhonen, V.-P. 2007. Vantaan keskiaikaisten teiden inventointi. Museovirasto.

Vanhatalo, S. 1998. Vantaa Satomäki – kivikautisen asuinpaikan ympäristön koekaivaus.

Tiluskartta. Karta öfver Haxböle enstaka hemman i Helsinge Socken af Nylands Län.

Kuvat

Tutkimusalueen kaakkoiskulma luoteeseen kuvattuna. Tutkimusalueen raja nurmen ja peltomaan rajalla.

Tutkimusalueen länsireunaa, kiinteistöjen välisen rajan kohdilta,
luoteeseen (vas.) ja lounaaseen (oik.) kuvattuna.

Tutkimusalueen muinaisjäännösaluetta oleva eteläosa lounaaseen kuvattuna.

Tutkimusalueen muinaisjäännösaluetta oleva eteläosa etelään (vas.) ja pohjoiseen (oik.) kuvattuna.
Oikea kuva tutkimusalueen etelärajalta.

Koekuoppa 2, jossa tutkimusalueelle tyypillinen noin 35 cm paksu entinen pelto- ja nykyinen pihanurmi-multa, jonka alta alkoi savi. Vasen kuva luoteeseen.

Koekuoppa 8, jossa multakerros jatkui selvästi ympäröivää pohjasaven tasoa syvemmälle, noin 75 cm syvyyteen. Vasen kuva lounaaseen.

Vasemmassa kuvassa pohjoisemman kiinteistön muinaisjäännösaluetta oleva osa, kuvattuna eteläpäästään pohjoiseen. Oikea kuva tutkimusalueen koillisnurkalta etelään.

Koekuoppa 9, jossa multakerros jatkui muita koekuoppia selvästi syvemmälle. Vasen kuva länteen. Koekuoppa kuvan taka-alalla, nurmialueen reunalla.

Vasemmalla tutkimusalueen koillisnurkka länteen kuvattuna, oikealla luoteisnurkka kaakkoon.

Muinaisjäännösalue Haxböle (Hakkila), Haxböle-Suuri Rantatie, kuvattuna noin 30 m tutkimusalueen ulkopuolella etelässä, kohdassa, jossa on muinaisjäännösalueen ja oletetun tielinjan pohjoisin taite. Kuvat on otettu tielinjan suuntaisesti, vasen pohjoiseen, oikea etelään. Kohdalla ei näytä olevan mitään tienjäännökseltä viittaavia maastonmuotoja, jotka noudattelisivat muinaisjäännösaluetta.

Vasemmalla tutkimusalueen lounaisnurkka koilliseen kuvattuna, Haxböle-Suuri Rantatie muinaisjäännös-alueen pohjoisrajalla. Kohta on kokonaan rakennettu. Oikealla näkymä vasemman kuvan aitauksen pohjoispuolelta etelään päin.

Vasemmassa kuvassa penger tutkimusalueen länsipuolella, 1931 ilmakuvassa näkyvän tielinjan kohdalla. Oikeassa kuvassa tätä ylempänä rinteessä oleva ulkoilureitti. Vasen kuva etelään, oikea kaakkoon.

Aiemmat tutkimukset ja muinaisjäännösten aluerajaukset

Kivikautinen asuinpaikka Satomäki (92010052)

Hirviluoto tarkastus 1976, KM20130. Löydöt on löytöluettelon tietojen mukaan poimittu ”*Keravanjokeen viettävistä peltorinteistä, jokisillasta luoteeseen n. 50–250 m, löytöalueiden yhteydessä olevien koordinaattien osoittamista paikoista.”* Kolmen alueen koordinaatit sijoittuvat ”*jokisillalta*”, eli nykyiseltä Kivisillalta, noin 40 m ja 280 m päähän pohjoiseen, eivät luoteeseen. Vaikuttaa siltä, että löytökohdat ovat koordinaateiltaan luotettavat, vaikka niiden ilmasuunta onkin arvioitu hiukan virheellisesti. Paikannuksista pohjoisin sijaitsee tutkimusalueen itäpuolella olevan, entisen Gammelkullan, tilakeskuksen pohjoispuolella (alue 1, KKJ N 6687930 E 2559150, ETRS-TM35FIN N 6686205 E 393136). Keskimmäinen paikannus sijaitsee noin 20 m tutkimusalueen eteläpuolella, Sandåkerin muinaisjäännösalueella (alue 2, KKJ N 6687750 E 2559060, ETRS-TM35FIN N 6686030 E 393038). Paikannuksista eteläisin sijaitsee myös Sandåkerin muinaisjäännösalueella, kohdalla, joka 2021 tarkkuusinventoinnissa (ks. alla Soisalo Alue F) tutkittiin kattavasti koekuoppia kaivamalla. Kohdasta ei löytynyt kiinteää muinaisjäännöstä (alue 3, KKJ N 6687670 E 2559080, ETRS-TM35FIN N 6685949 E 393055).

Lahjoitus 1978, KM20229. Sijaintikoordinaatit (KKJ, N 6687660 E 2559800) ovat todennäköisesti virheelliset. Ne osoittavat kauas toiselle puolen Keravanjokea, Stenkullaan, noin puolen kilometrin

päähän Satomäen muinaisjäännösalueista. Mahdollisesti itäkoordinaatissa 8 ja 0 pitäisi olla toisin päin: 2559800. Silloin paikannus vastaisi luettelossa kuvailtua löytöpaikkaa: ”*Satomäen asutusalueen ja Keravanjoen välisestä peltorinteestä*”. Löytökohta olisi siis KKJ, N 6687660 E 2559080 eli ETRS-TM35FIN N 6685939 E 393054, eli noin 110 m tutkimusalueen rajalta etelään, Sandåkerin muinaisjäännösalueella, samassa kohdassa 1977 löytöjen kanssa, joka 2021 tarkkuusinventoinnissa (ks. alla Soisalo Alue F) tutkittiin kattavasti koekuoppia kaivamalla, kiinteää muinaisjäännöstä paikalta löytämättä. Joka tapauksessa 1978 löytöjen kohta on epäselvä.

Lahjoitus 1979, KM20734. Lahjoitetut löydöt on saatu ”*Satomäen alarinteestä, Keravanjoen puolelta. Samalta alueelta on aikaisemmin saatu löydöt 20130 ja 20229*”. Satomäellä tarkoitetaan todennäköisesti tässä tutkimusalueen länsipuolella olevaa mäkeä, jonka kohdalla Satomäki-teksti on vuosien 1967 ja 1978 peruskartoilla. Löytöpaikaksi mainitaan aiempien löytöjen ”*alue*”, eli nykyisille Sandåkerin ja Satomäen muinaisjäännösalueille sijoittuva, 250 metriä pitkä ala. Ei siis ole tietoa mistä löydöt tarkalleen ovat peräisin.

Heikkurinen-Montell inventointi 1985:6, KM23036. Löydöt ovat peräisin noin 100 m Gammelkullan/Satomäen tilan päärakennuksesta itään.

Vanhatalo koekaivaus 1998. Kaivausalueet tutkimusalueen itäpuolisen tilakeskuksen pihan alueella. Tila on vanhoilla peruskartoilla Gammelkulla vielä vuonna 1967. 1978 se on nimeämätön ja 1991 Satomäki-teksti on siirtynyt tutkimusalueen länsipuolisen mäen kohdalta sen itäpuolisen tilakeskuksen kohdalle. Tutkimusalueen itäpuolisesta tilasta on siis käytetty kahta nimeä, Gammelkulla ja Satomäki. Koekaivauksen löydöt olivat vähäiset. Raportin sivulla 2, luvussa *Kohteen sijainti ja kuvaus* mainitaan: ”Satomäen aikaisemmat kivikautiset asuinpaikkalöydöt ovat tulleet laajalta alueelta (600 x150 m) Gammelkullan tilan lounais- ja pohjoispuolen pelloilta.” Mittojen mukaan löytöalueella tarkoitetaan ilmeisesti kaikkia Jokiniemen Keravanjoen länsipuolisia muinaisjäännösalueita Satomäen pohjoisemmalta muinaisjäännösalueelta Tikkurilan maatalouden tutkimuskeskukselle asti, ei siis mitään tarkalleen Satomäen (92010052) nykyisen lounaisemman/läntisemmän aluerajauksen kohdalla olevaa löytöaluetta. Kohteelta aiemmin saatuina löytöinä Vanhatalo mainitsee vain yllä mainittujen tutkimusten ja lahjoitusten löytöjen päänumerot (KM), joiden sijaintitiedot on käyty läpi yllä.

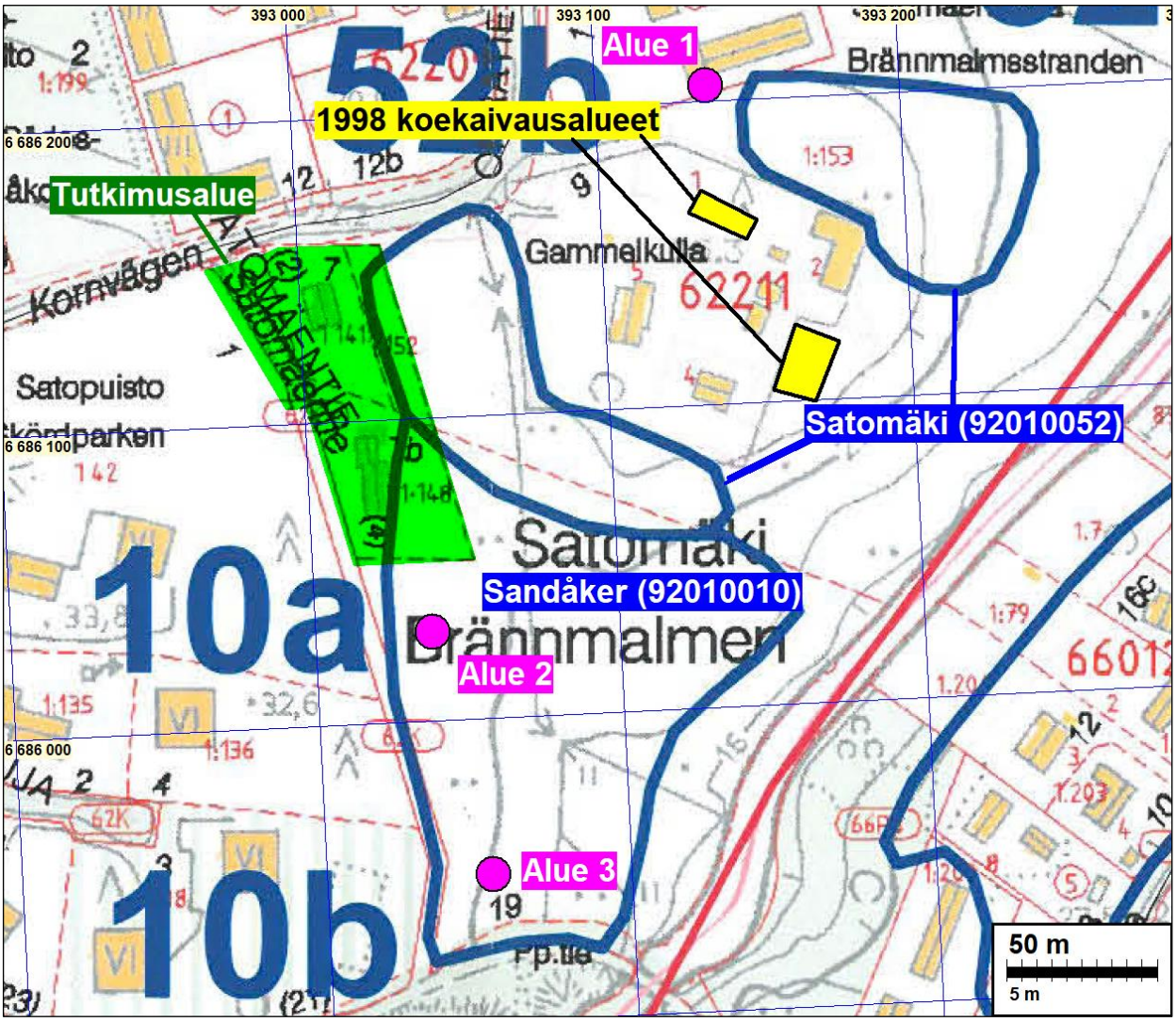
Lesell inventointi 2000: 153–156 ja liitekartat. Ei uusia löytöjä tai muinaisjäännöshavaintoja. Raportti on ensimmäinen, jossa kohteelle on laadittu aluerajaukset. Raportista ei tarkalleen ottaen selviä, millä perusteella sivulla 155 muinaisjäännöksen kohderajaus tilan lounaispuolelle on tehty. Kohdasta ei siis ole muinaisjäännösrekisterissä mainittujen aiempien tutkimusten raporttien perusteella tullut löytöjä. Raportin karttaliitteissä on kohteelle vielä toinen ja laajempi rajaus, joka on nykyinen muinaisjäännösrajaus. Siinä Satomäen läntisempää/lounaisempaa muinaisjäännösaluetta on levitetty lisää länteen päin, verrattuna sivun 155 rajaukseen.

Pesonen inventointi 2018: 791–794. Ei muutoksia aiempiin tietoihin.

Yhteenveto: Kohteen aiempien tutkimusraporttien ja löytöluetteloiden tietojen pohjalta muinaisjäännösalueen rajauksista läntisempi/lounaisempi on perustelematon.

Satomäen asuinpaikan rajaus 2000 inventoinnin raportin sivulla 155.

Muinaisjäännösrekisterin tietojen perusteella tutkimusaluetta lähimpänä olevat löytökohdat kohteella Satomäki (92010052): Sinipunaisella Hirviluoto 1977, KM20130 löytökohdat, eli löytöluettelon alueet 1-3. Pohjakarttana 2000 (Lesell) inventoinnin liitekartta, jossa nykyinen Satomäen muinaisjäännösrajaus on laadittuna. Satomäen läntisemmän/lounaisemman muinaisjäännösalueen kohdalta ei ole aikaisemmissa tutkimuksissa saatu löytöjä. Tilakeskuksen (kartassa Gammelkulla) lounaispuoliset löydöt, ovat Sandåkerin muinaisjäännösalueella.

Kivikautinen asuinpaikka Sandåker (92010010)

Heikkurinen-Montell inventointi 1985:8–9, KM23034. Löytöpaikka sijaitsee tutkimusalueelta noin 100 m etelään ETRS-TM35FIN, N 6685949 E 393045. Samoilla kohdin tehtiin 2021 tarkkuusinventoinnissa koekuopitusta, jonka perusteella todettiin mahdollisesti paikalla olleiden muinaisjäännöskerrosten sekoittuneen peltoviljelyn myötä kyntökerrokseen. Samoilla kohdin on myös vanha tien pohja, eli Haxböle-Suuri Rantatie (1000010734), jonka rakentamisessa löytöalueen kohtaa on muokattu.

Lesell inventointi 2000: 32–35 ja liitekartat. Ei uusia löytöjä. Kohteen tiedoissa, sivulla 35, on rajaus, joka näyttää perustuvan tiedossa olleisiin löytökohtiin. Liitekartassa (ks. kartta yllä) on nykyinen rajaus ilman 2018 lisättyä aluetta. Tikkurilantien pohjoispuolinen rajaus on siinä huomattavasti suurempi länteen päin kuin sivulla 35, eikä tutkimusraporteista löydy tietoa, mihin laajempi rajaus perustuu. 2023 tutkimusalueen eteläreunamille asti muinaisjäännösrajaus on joka tapauksessa perusteltua, koska noin 20 m tutkimusalueelta etelään on yksi 1976 (KM20130) tarkastuksen löytökohdista, alue 2. Tarkastuksen löytöluettelo on jostain syystä muinaisjäännösrekisterissä Satomäen (92010052) tiedoissa, vaikka kaksi kolmesta löytöalueesta (alueet 2 ja 3) on juuri Sandåkerin muinaisjäännösalueella.

2000 inventoinnin kohdekartta sivulla 35, jossa kohteen rajaus vastaa Sandåkerin tiedossa olleita löytökohtia.

Pesonen 2018: 785. Muinaisjäännösaluetta on laajennettu edelliseen rajauksen länsireunalle sen perusteella, että paikalla on ulkoilupolkujen kohdilla paljastunutta hiekkaista maaperää. Paikalta ei ole raportin tietojen mukaan saatu löytöjä, eikä sitä ole ilmeisesti koekuopin tutkittu. Lisätyn alueen pohjoisosa, eli 2023 tutkimusalueen puolinen osa, on rinteistä, ja sen maa on hyvin muokattua, siis epäotollista säilyneeksi kivikautiseksi asuinpaikaksi. Kohdalla on kulkenut tie, joka näkyy käytössä olevana vielä 1931 otetussa ilmakuvassa.

Soisalo 2021: 11, 15-17. Kiinteä muinaisjäännös lähimmillään 120 m noin etelään vuoden 2023 tutkimusalueelta, oletettavasti pienellä alueella (koekuoppa 3, alueella B). Kivikautisia löytöjä oli myös pellon pinnalla 80 m kaakkoon 2023 tutkimusalueelta (kvartsi-iskokset 4 ja 5, alueella G), ja noin 100 m etelään (iskokset 1, 2, 3, alueella F, huom. samoilla kohdin, kuin Heikkurinen-Montell: 1985). Pintalöytöjen kohdilla tehtiin kattavasti koekuopitusta, mutta merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä ei tullut.

Muiden Sandåkerin muinaisjäännösalueen tutkimusten löytökohdat ja kaivausalueet ovat nykyisen Tikkurilantien eteläpuolella.

Yhteenveto: 2018 lisätyn muinaisjäännösalueen voi katsoa olevan perustelematon ainakin pohjoispäänsä, eli 2023 tutkimusalueen viereiseltä osaltaan. Joka tapauksessa aiempikin rajaus on yltänyt tutkimusalueen eteläreunamille, ja se on perustunut tutkimusalueen eteläreunasta noin 20 m päästä saatuihin pintalöytöihin.

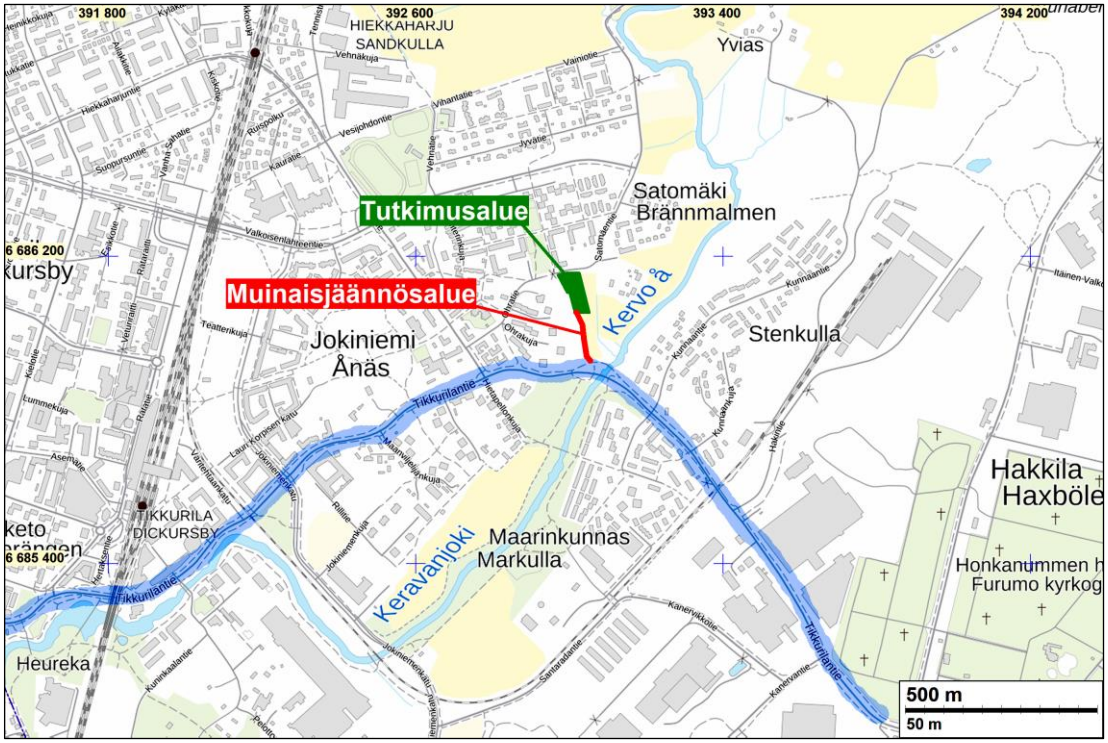
Suuren Rantatien osa Haxböle (1000010734)

Tien jäännös on katsottu muinaisjäännökseksi Vantaan keskiaikaisten teiden inventoinnissa vuonna 2007. Inventoinnin päämäärinä sivulla 16 mainitaan:

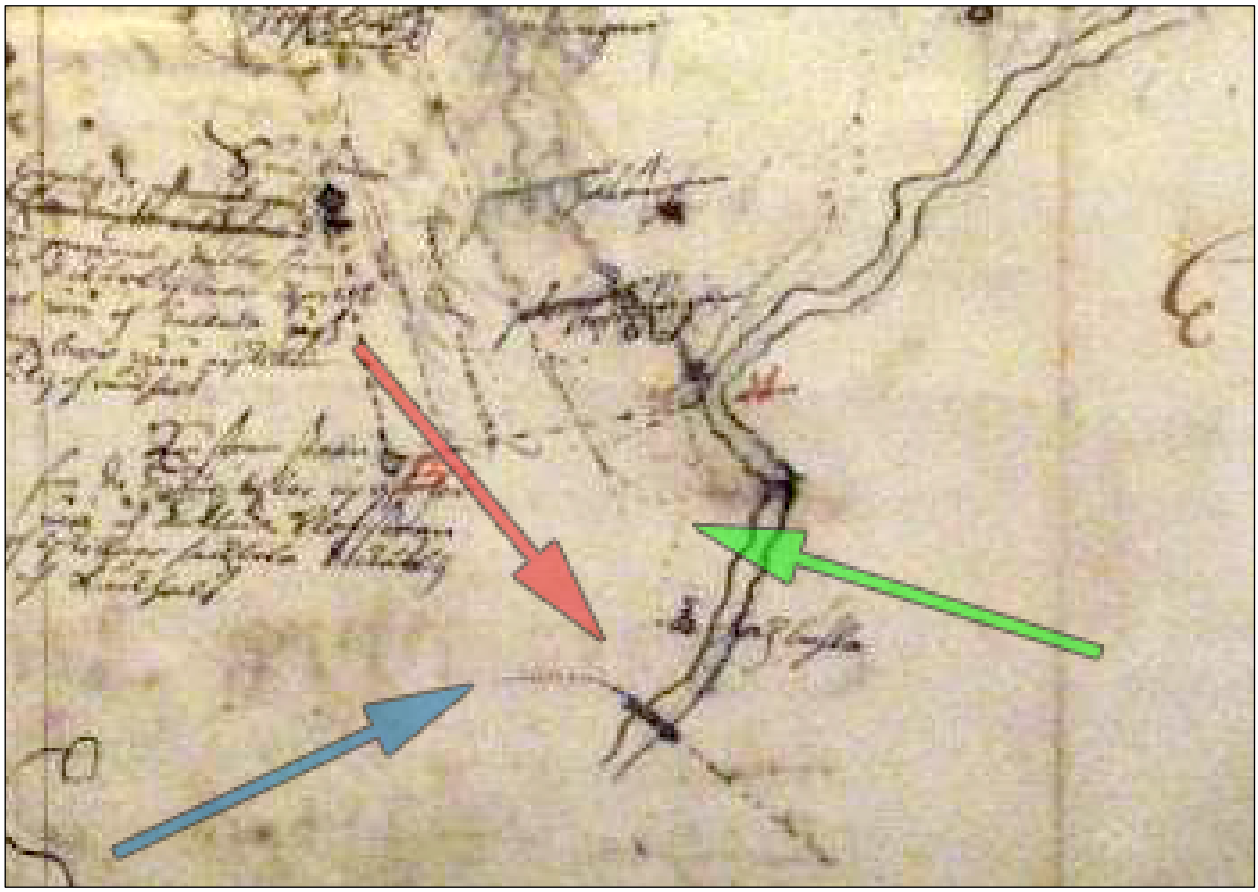
> *1) Vantaan halki lännestä itään kulkevan Suuren rantatien 1700-luvun loppua vanhemman linjauksen paikantaminen.*
>
> *2) Paikallisteiden inventointi: Pyrittiin paikantamaan sekä keskiaikaisten kylien välinen ja kyliltä kirkolle johtanut tieverkosto. Aikataulullisista syistä johtuen maastossa tarkastettiin vain joko kokonaan käytöstä pois jääneitä teitä tai muodoltaan vanhakaltaisina pysyneitä teitä. Valintaperusteena oli siis ensisijaisesti arkeologinen tutkimuspotentiaali.*

Kohteen muinaisjäännösstatus ei vaikuta perustellulta kummankaan päämäärän kannalta. Vanhojen karttojen perusteella voidaan todeta, että kohdalla kulkenut Suuren rantatien linja on myötäillyt nykyisen Tikkurilantien linjaa jo 1708 laaditulla Brotheruksen kartalla, siis jo hyvän aikaa *ennen 1700-luvun loppua*.

Tienjäännös tuskin vastaa myöskään *keskiaikaista kylien välistä ja kyliltä kirkolle johtanutta tieverkostoa,* vaan se vaikuttaa karttalähteiden perusteella alkaneen kehittyä vasta 1800-luvun lopulla, ja paikalla oleva penger, jota on pidetty muinaisjäännöksenä, on todennäköisesti jäänne sen nykyaikaisesta parantelusta. Tienjäännöksen kohdalle ei ole merkitty tietä 1699 mittauskonseptille, 1776–1805 kuninkaan kartalle, 1808 laaditulle tiluskartalle tai 1840-luvulla laaditulle pitäjänkartalle. Jos nykyään maastossa penkereinä näkyvä tie olisi ollut olemassa näiden karttojen laatimisen aikaan, olisi se joillekin niistä todennäköisesti merkitty. Vuosina 1870–1871 laaditulla senaatin kartalla muinaisjäännösalueen kohdilla on kaksi polkumerkintää. 1931 otetussa ilmakuvassa penkereiden kohdilla näkyy tielinjoja. Muinaisjäännösalue on eteläisintä kärkeä lukuun ottamatta niiltä sivussa, kohdassa, josta ei ole tutkimuksissa saatu tienjäännökseen viittaavia havaintoja.

Nykykartalla korostettuna Tikkurilantie, eli tielinja, joka myötäilee Suuren rantatien linjaa.

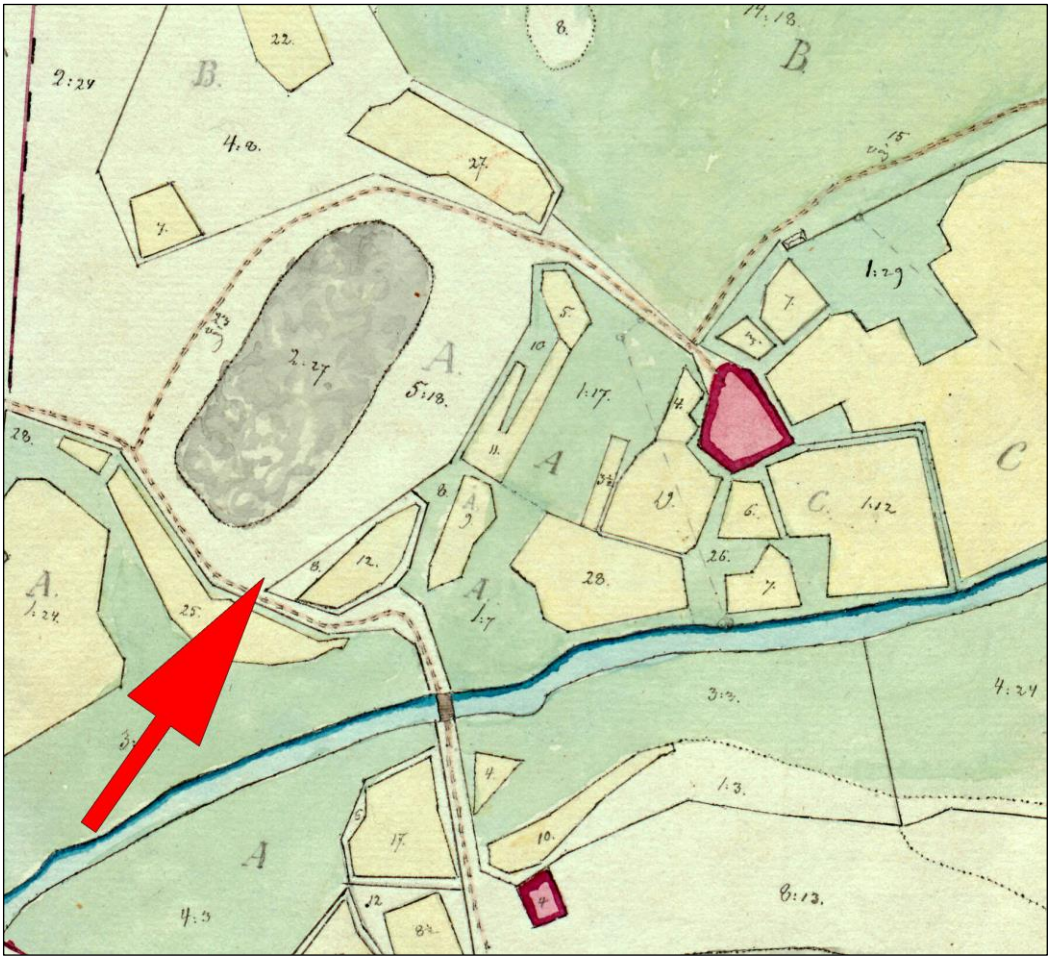
Tutkimusalueen seutu Samuel Brotheruksen vuoden 1699 maanmittauskonseptilla (Suhonen 2007: kohteissa sivu 12). Vihreän nuolen kohdalla katkoviivamerkintä, joka kartan merkintöjen perusteella näyttää paikantuvan tutkimusalueen itäpuolella olevalta tilakeskukselta, eli Haxbölen kylänpaikalta alkaen, pohjoiseen. Maanmittauskonseptin teksti on epäselvä, mutta Kuninkaan kartalla sama kohta on jo merkitty Haxböleksi. Punaisella nuolella muinaisjäännösalueen kohta. Sinisellä nuolella Suuren rantatien linja, joka myötäilee nykyistä Tikkurilantietä.

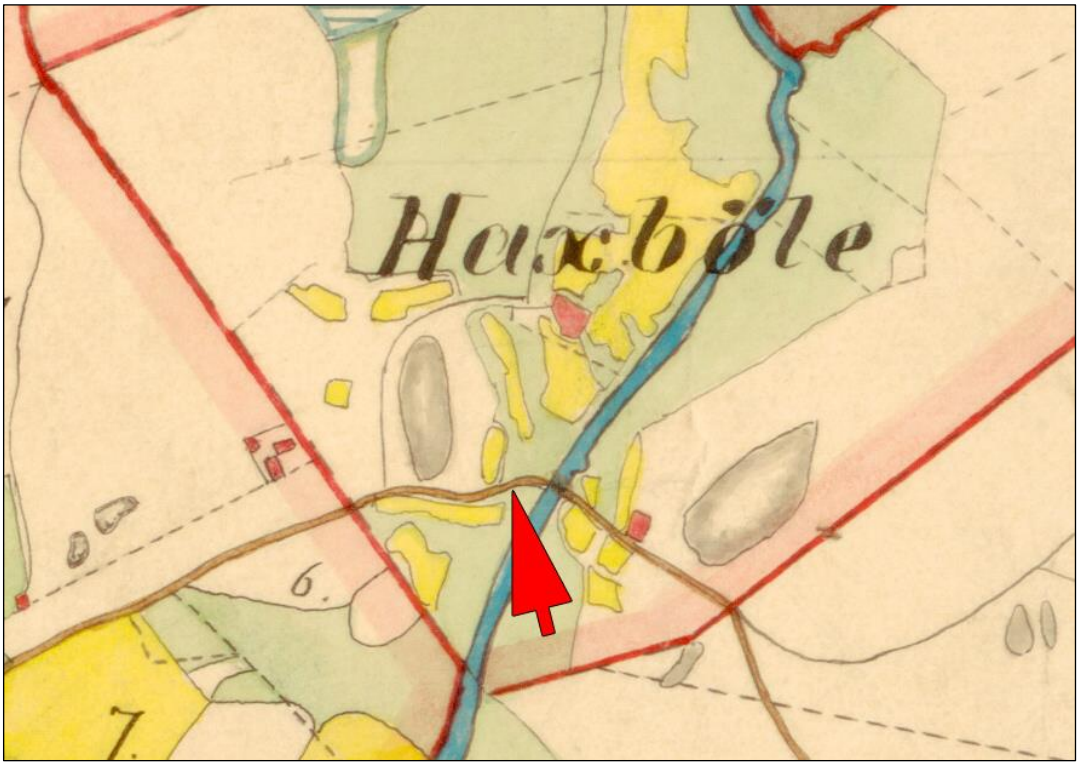
Suuren rantatien linja Brotheruksen 1708 laatimalla kartalla, sinisellä korostettuna. Tutkimusalueen kohta paikantuu kartan oikean yläreunan tietämille, hieman kartan ulkopuolelle.

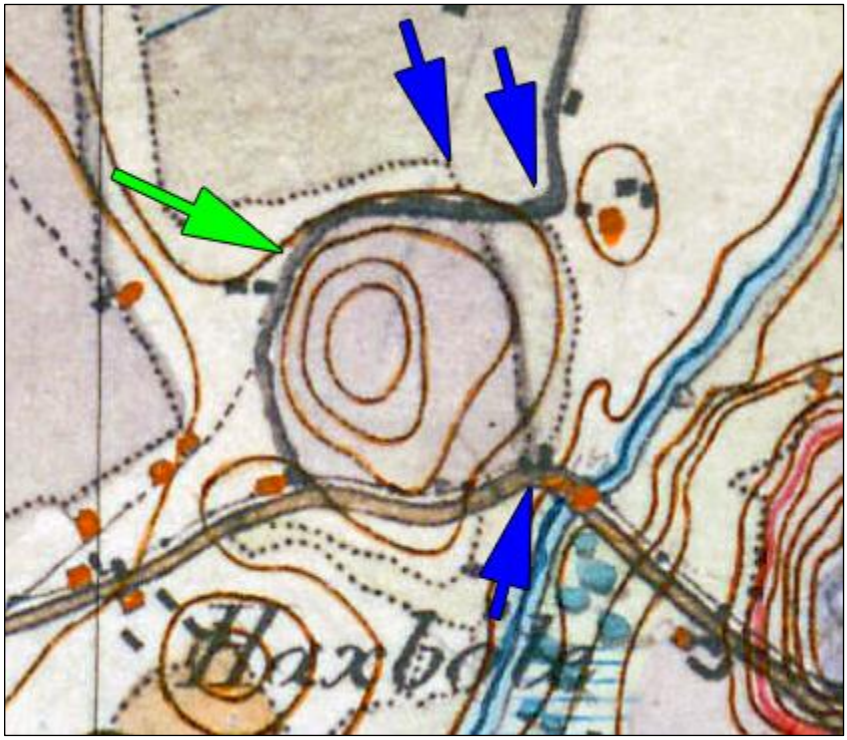
Suuren rantatien linja sinisellä korostettuna 1776–1805 laaditulla Kuninkaan kartastolla. Punaisen nuolen, eli muinaisjäännösalueen, kohdalla ei ole tiemerkintää. Haxbölestä pohjoiseen on merkitty tie jotakuinkin samoin, kuin 1699 maanmittauskonseptilla.

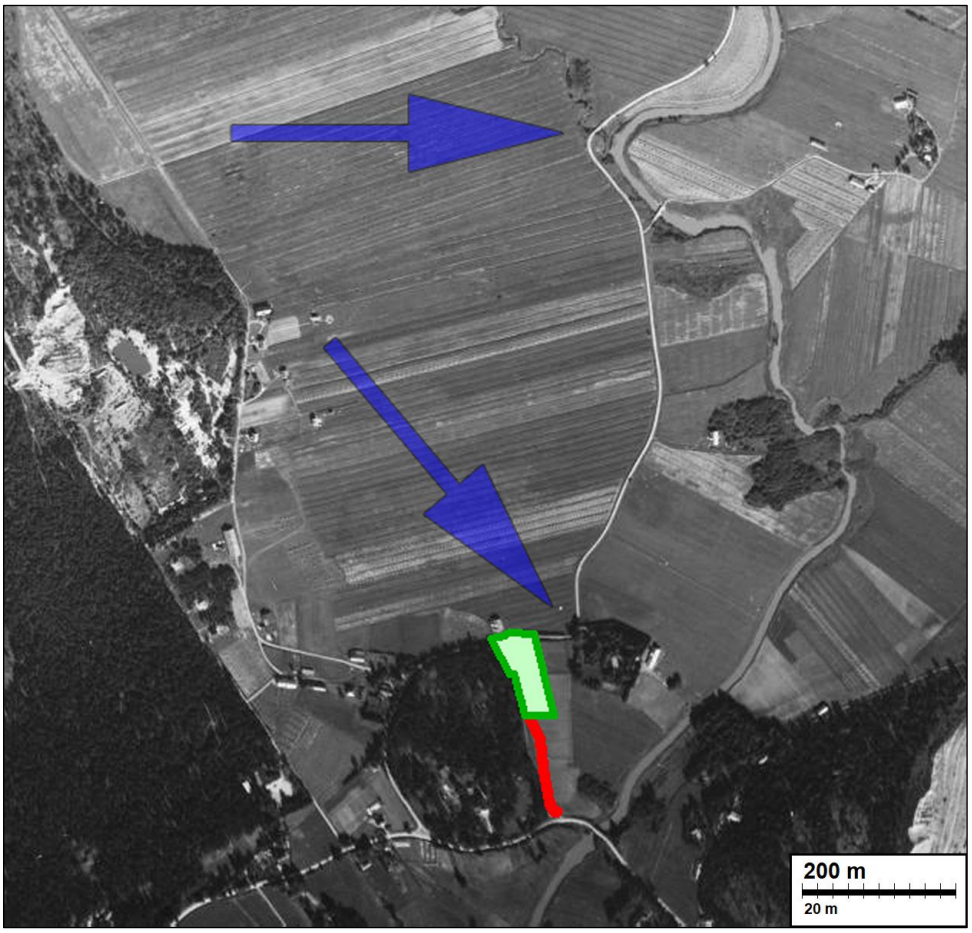
Otos Haxbölen yksinäistalon tiluksia kuvaavalta kartalta, jonka mittaukset on tehty vuonna 1808. Muinaisjäännösalueen eli punaisen nuolen kohdalle ei ole merkitty tietä.

1840-luvulla laaditulla pitäjänkartalla, muinaisjäännösalueen kohdalle (punainen nuoli) ei ole merkittynä tietä.

Ote 1870–1871 laaditusta senaatin kartasta. Muinaisjäännösalueen kohdille (siniset nuolet) on merkitty katkoviivalla polkuja. Kylien välinen päätie (vihreä nuoli) kiertää tutkimusalueen länsipuolista mäkeä, myötäillen nykyisen Ohratien linjaa, kuten muillakin yllä olevilla 1800-luvun kartoilla.

1931 ilmakuva. Tutkimusalue vihreällä ja muinaisjäännösalue Haxböle (Hakkila), Haxböle-Suuri Rantatie punaisella. Sinisten nuolten välillä tielinja, jonka tietämille 1699 maanmittauskonseptin katkoviivamerkintä paikantuu.

Sama 1931 ilmakuva. Tutkimusalue vihreällä ja muinaisjäännösalue Haxböle (Hakkila), Haxböle-Suuri Rantatie punaisella. Muinaisjäännösalueen länsipuolella näkyy tien, ja siihen liittyvien pengerrysten linjoja, jotka ovat nykyisin maastossa metsittyneinä pengerryksinä ja osaltaan myös käytössä olevana ulkoilureittinä. Muinaisjäännösalue on niiden itäpuolella.